

ECON 1210 Våren 2007

Innledning

Hilde Bojer
rom 1116
treffetid torsdag 13–14

26. januar 2007

Pensum

Stiglitz and Walsh : PRINCIPLES OF MICROECONOMICS

4 edition, chapters 1–19

(Chapters 20 og 21 er altså IKKE pensum)

H. Bojer, Velstand, velferd og økonomiske verdier

Vidar Christiansen, Knapphet (K)

Erling Barth, Inntektsforskjeller og lønnsdannelse (K)

Økonomi er et vanskelig fag.

Gå på seminarer!

LØS OPPGAVER

Lær dere å bruke figurer og grafiske resonnement

Appendix til chapter 2 i læreboka!

Undervisning og øvelsesoppgaver kommer til å bli noe mer tekniske enn læreboka.

Enkelte formler

Hjelpemidler her kan være forelesningsnotatene til

Nils Henrik v. d. Fehr (se hans hjemmeside)

Robert Hansen (se emneside for høsten 2006)

Læreboka har et nettsted med innebygde tester
Og et interaktivt læreprogram for grafikk??

Innhold

Om modeller

Pris og verdi

Verdi i klassisk økonomi

Fordeling i klassisk økonomi

Produktivt og uproduktivt arbeid

Nyklassisk verdilære

Knapphet og økonomiske goder

Om kostnader

En modell

Hva er verdien av et gode?

- ▶ Bruksverdi
- ▶ Bytteverdi
- ▶ Produksjonskostnad

Pris og verdi

Prisenes funksjon i en økonomi :

- ▶ Verdimål (Felles benevning)
- ▶ Ressursallokering
- ▶ Inntektsfordeling

Verdi og fordeling i klassisk økonomi

Adam Smith: The Wealth of Nations (1776)

David Ricardo: On the Principles of Political Economy and
Taxation (1817)

Karl Marx: Das Kapital (1 bind 1867)

Arbeidsverdilæren

Verdiparadokset:

Vann og diamanter

Bruksverdien kan ikke forklares

Bytteverdien: bestemt av mengden arbeid

All verdi er skapt av arbeid

Problem: Hva med råvarer og maskiner (realkapital?)

Svar: De er også skapt av arbeid

Verdien av et gode : Direkte og indirekte arbeid

Men hvordan beregne det indirekte arbeidet?

Kan bli en uendelig rekke bakover i tid

Marxs løsning

(sterkt forenklet)

For å produsere X kilo korn trengs det:

Arbeid: $L = lX$ timer

Såkorn: $C = aX$ kilo

($a < 1$)

Her er lX direkte arbeid, mens aX representerer indirekte arbeid.

Marx postulerte (forutsatte) verdien av såkornet (produsert i fjor) per definisjon lik verdien av kornet produsert i år.

Det gir et sett av **simultane** (samtidige) likninger når det er flere produkter.

I vår forenkling:

$$VX = L + VC = IX + VaX$$

Som gir

$$V = \frac{I}{1 - a}$$

En elegant og konsistent løsning
som lett kan generaliseres til et vilkårlig antall goder

Problem med arbeidsverdilæren

- ▶ Etterspørsel?
- ▶ Kan IKKE forklare prisene!
- ▶ For enkel produksjonsteknikk: ingen substitusjon

Fordeling i klassisk økonomi

Tre klasser:

1. Jordeiere (adelen)
2. Kapitaleiere
3. Arbeidere

Tre typer inntekt

1. Grunnrente" (Jordleie)
2. Profitt
3. Lønnsinntekt

Gruppert etter hvilken produksjonsfaktor de eier

Faktorinntekt

Funksjonell inntektsfordeling

Grunnrente": jordleie, ressursrente, oljerente

FISK!

Prinsipp for fordeling

Hver klasse har rett til å motta den andel av produksjonen klassen bidrar til.

David Hume, John Locke: En mann har rett til å eie frukten av sitt arbeid

Hvem skaper verdiene?

Smith og Ricardo: Ikke jordeierne (adelen):

Smith: *They reap where they do not sow.*

Ricardo: jordleie skyldes at jord har ulik fruktbarhet

Forklarte hvorfor jordeiere kan ha inntekt uten selv å yte noe

Hvem har rett til inntekter fra oljen i Nordsjøen?
Til inntekter av fisken i Nordsjøen og Barentshavet?

Marx og utbytting

Men hva med profitten?

Marx: Siden arbeiderklassen skaper all verdi, men bare mottar en del av verdiskapingen i lønn, blir arbeiderne utbyttet. (Merverdi)

Er også et logisk resonnement, gitt at arbeidsverdiene av et gode er av interesse.

Produktivt og uproduktivt arbeid

Ikke alt arbeid skaper verdi: Noen typer arbeid er uproduktivt

Smith: Tjenesteytende arbeid er uproduktivt

Jfr: Vi kan ikke leve av å klippe håret på hverandre

Marx: Bare arbeid som skaper profitt for kapitalen er produktivt

Jfr: Det er næringslivet som skaper verdiene

Problem for dem begge:

Uproduktivt arbeid kan være nyttig

Utdanning og forskning fremmer økonomisk vekst

Er ansatte på BI produktive

men ansatte på UiO uproduktive?

Nyklassisk 'verdilære'

Løste verdiparadokser ved å innføre begrepene

Marginal nytte (grensenytte)

Marginal nytte = mernytten av en brødslike til

Den marginale nytten er fallende

Stor nytte er forenlig med lite grensenytte

Marginal kostnad (grensekostnad)

er merkostnaden ved å fremskaffe en brødslike til

Likevekt i et marked med perfekt konkurranse

Grensenytte = pris = grensekostnad

I klassikernes terminologi:

Bruksverdi, bytteverdi og kostverdi faller sammen!

Markedsprisene gir effektiv ressursallokering
Men ikke nødvendigvis rettferdig fordeling

Økonomiske goder

Et gode har verdi (er et økonomisk gode)
hvis

- ▶ Det er et gode for noen (ikke nødvendigvis for alle)
- ▶ Det er et knapt gode

Økonomiske goder (forts)

ET KNAPT GODE

ET KNAPT GODE KOSTER NOE:
FOR Å SKAFFE EN ENHET TIL AV GODET,
MÅ MENGDEN AV ET ELLER FLERE ANDRE GODER
REDUSERES

Det oppstår en

**TRADE-OFF =
AVVEING**

Vi må veie nytte mot kostnad.

Mange mener dette er DET sentrale emne i moderne
samfunnsøkonomi:

fornuftig (rasjonell) bruk av knappe ressurser

Økonomiske goder (forts)

Økonomiske goder er **IKKE** det samme som materielle goder

eller

goder som kan selges og kjøpes.

TID er et knapt gode (for de fleste).

Jo mer tid du bruker på å arbeide eller studere, jo mindre fritid har du.

Jo mer tid du bruker på å arbeide med ECON 1210 jo mindre tid har du til å studere andre fag.

Resultat av hjemmearbeid/husarbeid
er økonomiske goder.

De har kostet enten fritid eller
tapt fortjeneste av arbeidstid.

Goder produsert av det offentlige er økonomiske goder
selv om vi ikke betaler for dem direkte.

(helsetjenester, undervisning)

Flere eksempler i HB (SFS 40)

Miljøet, for eksempel ren luft,
er et økonomisk gode.
Miljøet er et eksempel på det vi kaller
Kollektive Goder

Vi skiller mellom
kollektive goder
og
individuelle goder.

Individuelle goder

Individuelle goder er **rivaliserende**:

Mer til den ene betyr mindre til den andre.

For eksempel mat, klær, vaskepulver ...

De fleste forbruksvarer vi bruker til daglig

Kollektive goder

Kollektive goder er **ikke-rivaliserende**:

Den enes forbruk går ikke på bekostning av de andres forbruk

For eksempel: radio- og fjernsynssendinger.

Programmet blir ikke (teknisk) dårligere eller bedre av at andre ser det samtidig.

Kunnskap: Jeg mister ikke noe av min kunnskap selv om jeg deler med dere.

Noen kostnadsbegrep

- ▶ Alternativkostnad = Opportunity cost
- ▶ Marginal kostnad, grensekostnad = Marginal cost
- ▶ Uigjenkallelig kostnad = Sunk cost